העפטל 21 3 פענס

לכבוד פורים

א. נ. שטענצל

מערץ 1942 וויטשעפל, לאנדאן.

די שטריימלעך און טליתים באלאדע

„די נאַצים האָבן קאָנפיסקירט די שטריימלעך און די טלתים"
פון אַ צייטונגס־נאַכריכט.
(אַזאַ פורים־רב׳דיקס היי־יאָר)

1

איז עס דען דער וועלט, צי די עקלעך,
עס זיינען דאָך די ווייסע האָר וואָס צוויישן,
וואָס באַשיינען דעם מזרח־וואַנד בית־מדרש,
און דעם אויבן־אָן פון די רבישע טישן.

איז עס דען דאָס ספּאָדיקדיקע שטריימל —
ס׳איז דאָך דער אַרויפגעשאַרצטער שטערן!
אַ צעפאַלדעוועטער, אַ צעאַקערטער,
פון טיפע געדאַנקן אויסגעגלעטיקט צו ווערן.

און אויפ׳ן פורים־רב׳ס קאָפּ, אפילו,
אַ פולער מיט גלייכווערטלעך און וויצן,
מיט רזין־דרזין איז דאָך פול דער וועלט — —
און מיט סוד־הצימצום שטראַלן די שפּיצן — —

און דער טלית,— איז עס דען די וואַרעמע וואָל? —
ס׳ציטערט אַ ייד אונטער אים אַ שעפּס ביים שערן!
ס׳זיינען דאָך די אַכט ציצית, די אָפּגעציילטע,
און זאָל אייגער נאָר פעלן — פּסול ווערן!

טאַנצן שדים שוין אויף די בוידעמער,
און קעלבלעך שטעקן צונגען אויף קאַטאָוועס,
און דאָס מת ווערט צוגעדעקט מיט אים,
קושנדיק די שווערט פון מלאך־המות.

2

האָט מען מכריז געווען אין אַלע שולן,
צו ברענגען די שטריימלעך און טליתים צו טראָגן!

וואָס ווייסן יידן, וואָס פאַרשטייען זיי נעבעך,
און וואָס קאָן אפילו דער ראש־הקהל זאָגן.

מילא, ס׳מעש פון די וועגט, די קלאַמקעס פון די טירן,
אַז זיי האָבן קדחת — און ברויכן כלי־זיין!
אָבער אַלטע טליתים, אויסגעקראָכענע קאָלפיקעס,
שטייט דער רב אַ פאַר׳חוש׳טער און איז מעין:

וואָס למשל קאָן מיין ספּאָדיק מיין צעקנייטשטער,
די וועלט איינצונעמען, די דייטשן טויגן?
אָבער אַז רשעים ימח שמם ווילן פייניקן!
ווישט דער רב זיך זיינע אַלטינקע אויגן.

פאַר אונטערן אויוון אָבער אפילו שוין אַ קאַלטן,
איז קיין באַהאַלטנסטער סוד נישט פאַרהוילן — —
און די מאַפּעס ווערן אויף האַנט־פלאַך געצייכנט:
אַט־אָ דא־אָ צווישן ליטא אוקראַינע — פּוילן!

און אַז אַרומגערינגלט ס׳וועלן די דייטשן,
זיי וועלן דאָך נעמען אין די געטאָס לויפן,
נו, ברויכן זיי טליתים, ברויכן זיי שטריימלעך,
אַז זיי קאָנען נעמען בחינם — פאַרוואָס קויפן?

3

האָבן יידן געטראָגן און געסטאַפּאָ גענומען, —
פון זייער לייב און לעבן זאָלן זיי אַזוי וויסן! —
אין די שטריימלעך קיין אייניציקע האָר געווען,
און אין יעדן טלית אַ ציצה אָפּגעביסן.

דאָס האָט קיינער נישט געזאָגט, נישט אויסגערופן,
נאָר יעדער ייד געוווסט שוין וואָס צו מאַכן,
אַז דער רב קומענדיק אין זיין טלית און קאַלפיק,
האָט אַ ציצה אָפּגעריסן צווישן די וואַכן.

אַ פאָדעם מער, אַ פאָדעם ווייניקער — —
גוי׳אישע קעפּ וואָס ווייסן זיי פון טליתים,
פונקט ווי פון דער וואָלענער וואַרעמקייט
אויפ׳ן שטרוי שוין די צוגעדעקטע מתים.

די פסול׳ע טליתים, ווי די פסול׳ע טליתים —
מיט זיי וועט מען שוין זייערע פגרים צודעקן!

און פון די יידישע הייזער, די צוגענומענע —
זיי וועלן שוין לויפן פון שדים־שרעקן — — —

און אַז פאַר רוחות געסטאַפּאָ האָט קיין מורא,
און נישט פאַר כשוף־קעלבער צעוואַקסן אין ביקעס —
וועלן זיי שוין לויפן, אין פחדים׳דיקע אימות,
פאַר די קאָזאַקן מיט צעשטרעקטע פיקעס.

4

תמיד הענגט אונזער לעבן אויף אַ האָר,
אָבער אויף אַ האָר — געפריווט ס׳נקמה־מעסער!
גרויס די ענויים וואָס קומען איבער אונז,
די נסים אָבער זיינען שטענדיק נאָך גרעסער.

יאָ, אין אַ פרייליכן פורים ס׳וועט געשען —
אַ פרייד אַזאַ אין יעדן בליק ס׳וועט ברענען,
און פורים־שפילער — געסטאַפּאָ אין שטריימלעך,
אַז די קאָזאַקן זאָלן זיי נישט דערקענען.
אָבער אויף ספּאָדקעס, אָבער אויף קאָלפאַקעס,
די גרעסטע מבינים ס׳זיינען די קאָזאַקן,
און ווייל זיי וועלן די ווייסע האָר נישט זען,
צוזאַם מיט די שטריימלעך — די קעפּ מיט אַראָפהאַקן —

— — — — — — — — — — — — — —

נו, וועט מען זיך אויסזעצן ביי די מזרח־וועגט,
און פראַווען דעמלט די אמת׳ע סעודה — —
אַז מ׳שמועסט קעפּ פון לויתן — — שור־הבר!
און יין־המשומר — „עד־דלא־ידע“ !!

גיי שפּיל זיך מיט יידן — מיט די בני רחמנים:
צווישן געסטאַפּאָ חרבונה׳ס מ׳וועט געפינען!
גערינג אין ספּאָדעק וועט זיין דער פורים־רב
און פון זיינע דרשות ר׳וועט אַראָפּ פון זינען.

דאס ליד פון די קעניגין אסתר

(פאַר אונזערע טעכטער איצט אינדערהיים)

נישט די שפּילנדיקע שלאַנקייט פון מיין לייב
האָט מיר אָנגעטון דיין קעניגליכע קרוין, —
ס׳איז דער סוד וואָס איך טראָג אייניגעגראָבן אין מיר,
און איצט וואַרט ער אויף זיין טאָפּלטן לוין!

קעניג, וואָלט זיך ווער געוועזן אים דערוווסט,
איך וואָלט נישט געווען די פרייד פון דיינע נעכט,
און נישט דאָס טוליענדיקע שפיל פון דיינע גלידער,
כ׳וואָלט געווען ס׳קייבס־ווייב פון דיין שטאָל־קנעכט!

די שקלאָפין־שפחה פון דיין נידעריקסטן שקלאָף,
אויפצוקן פון יעדן ציטער פון זיין ברעם,
און אַ געזעטיקסטער מיט מיר, מיך צו פאַרשענקען,
פאַר אַ זילבער צענטער, צו יענעם און צו דעם.

קעניג, נישט מיין שיינקייט שטילט דיין בענקעניש —
ס׳איז דער סוד וואָס איז טיף באַהאַלטן אין מיר,
אין יענע גריבעלעך פון מיינע באַקן,
וואָס פון דיינע קושן דאַרט, ווער איך משוגע שיר.

נאָך מיין מאַמע האָט די חן־גריבעלעך געהאַט,
הייליק געהיר׳נטע פון דור צו דור!
ניין, דאָס איז נישט אויסגעגלעט און אויסגעשמירט,
מיט שמעקנדיקע בשמים פון שמן המור.

מ׳מוז אויך שוין זיין באַהיטן פון דור צו דור,
צו האָבן נאָך אין זיך ס׳טוליענדיקע פון לאַם —
איך וואָלט געווען ס׳קייבס־ווייב פון דיין שטאָל־קנעכט
וואָלט מען זיך דערוווסט פון וועמען איך שטאַם —

האָסט געהערט יענע ליבע — — יעקב און רחל — —
אויפ׳ן אַקער פון בית־לחם אינמיטן וועג — — —
וווּ נאָר מיר זיינען — איז עס יענער אַקער!
און יענער לעצטער טאָג — אַלע אונזערע טעג.

אונזערע שטאָלצע זין אין תפיסות און אויף תליות,
אונזערע שיינע טעכטער אין האַרעמס געזעצט!
קעניג, בין איך דיר אַזוינס און דיין האַרץ געווען,
ווי מ׳זאָגט אויף אונז און מ׳העצט — — —

מיט׳ן ציטערדיקן טוליען פון מיין שלאַנקייט
כ׳האָב דיר מיין סוד אין די נעכט פאַרטרויט!
אָ, ווי האָסט דאָס געציטערט אין מיין ליבע,
אַ קינד וואָס ווערט געבוירן דורך דער מאַמעס טויט...

קעניג, נישט דיין האַלב קעניגרייך בעט איך אַצינד,
איך פאַרלאַנג פון דיר איצט אַ גאַנץ אַנדער לוין:

צו די צען טויזענט זילבער צענטער פאַר מיין פאָלק
לייג איך אויך נאָך צו מיין קעניגליכע קרוין!

און ווען מ׳וועט מיינע ברידער פירן צו תליות,
מיין שטאָלצע שוועסטער צום שקלאַפין פאַרקויף,
זאָלסטו אויך מיך, דיין קעניגין, מיט אַלע צוזאַם,
פאַרויספירן פון דיין קעניגליכן הויף —

אַ נאָקעטע שקלאַפין אויפ׳ן שפחה־מאַרק,
מיך אָנצוביטן צו יענעם און צו דעם —
קעניג, דער טויט איצט דורך דיינע הענט איז מיר טייער,
זוי דעמלט דאָס אָנטון פון דיין גינגאָלדענעם דיאַדעם.

אסתר המלכה ליד

(עליפסן)

1

געזאָלבט און געשמירט, אַ דיאַדעם צירט מיין קאָפּ,
אין מיינע אויגן טונקעלט שמאַראַגדענער שיין;
טויזנט־און־איין־נאָכט פינקלט אין מיין געביין,
יעדער שטיין אין מיין צירונג — אַ געגליווערטער טראָפּ!

איך בין פון מלכים־געשלעכט דאָס לעצטע קינד,
דערפאַר איז מיין האַרץ אַזוי טונקל פאַרברענט;
איך בין אַ וועלבע ביים ברעג מיט פידלען באַהענגט,
און מיין צירן איז אַ שפילן אין קילן וויגט.

קעניג, זע, מיין פנים איז פון שרעק אַזאָ שפיל,
ליבע און טויט טליען אין גרינליכן בלאָס;
אין מיינע חן־גריבלעך לויערט באַהאַלטענער האָס!

קעניג, איז אַ קינד אויסצוטראָגן פון דיר מיר באַשערט,
איך וועל זיין די שייד פאַר יענער געשליפענער שוועסטער,
פלינק אויפצוקנדיק פון פרת ביז צום ניל — —

דאס יהודית ליד

2

האָלאָפערנעס, אַ שלאַנגען־באַשווערער ביזט דו,
אַרום דיין האַלז, פיל טונקעלע פאַרלאַנגען,
וויקלען זיך מיינע הענד גיפטיקע שלאַנגען,
וואָס הערן צו דיין באַשווערן זיך צו.

פון מיינע בליקן דאָס געשליפענע שוואַרץ,
ס׳איז אַ קלינג פון אַ שייד אַרויסגעצויגן;
אָ, ווען דיין קאָפּ וועט אויפרייסן זיינע אויגן,
וועט אַ שווערדן־טאַנץ טאַנצן מיין האַרץ.

האַלאָפערנעס, דיינע ליפּן באַשוווערן נאָך אַלץ,
מיינע הענט אַרום דיין פלאַמיקן האַלז
ציטערן און פרירן און פאַרבלאַסן — — —

אָ, שטאַרקער ווי די ליבע איז דער טויט!
און נאָך איידער דער מאַרגן־שטערן גרויט — —
— — — — — — — — — — — — — —
אָ, מיין האַרץ פאַרגייט פון לויטער האַסן.

דאס סאלעמעא ליד

3

טאַנץ רייסט זיך פון מיר אַ געשליפענער קלינג,
איך הענג אין מיין לייב אַ געשליפענער שייד; —
אָ איבערן אָפענעם ריס צו קומענדיקער צייט!
מיינע צעקלינגטע קנעכל אין שווינדלדיקן פלינק.

נישט שטיינבלייבן מורמלשטיינערן אויפגעשטעלט,
אָ פאַרשטיינערטע ניאָבע איבער די גאַסן פון רוים,
מיינע פינגער וועבן דעם פורפורנעם זוים
פון אונטערגייענדיקער, פון בלוטיקער וועלט.

שנעלער, שנעלער — — העכער, העכער — —
יוחנן, דיין קאָפּ איז דער שוימיקער בעכער,
מיינע טליעדיקע ליפּן טרינקן און טרינקן.

און ווען רוים און ירושלים וועלן פאַרזינקן,
וועלן מיינע קנעכל נאָך בלוטיקן מיט ציטער פון טאַנץ,
גאַנצע וועלט צו „טובלען" אין ראָד־אין־ראָד־געגלאַנץ.

דאס אסתר׳קע ליד

4

וועך זיין מה־יפית ס׳טאַנצט איר פאָטער אינ׳ם הויף,
אָ הינט אויף היינטערשטע פיס אונטערטעניק,
קניט פאַר אסתר׳קען אַ פאַרליבטער דער קעניג,
צו איר בליק אַ פאַרבענקטער קוקט ער אַרויף.

זוי מיט די בייטשן אַרום ס׳שטייען די שטאַל־קנעכט,
קנאַלן צום טאַקט פון משה׳קעס מה־יפית־ניגון,
פון אירע ליפּן אַ הויך נאָר אַרויסצוקריגן,
פייפט איבער אים דער שוידער פון זיינע נעכט:

זע, ווי דיין טאַטע איצט אין אַ פריצישען הויף,
ס׳ציטערט זיין האַנט מיט דער אַרענדע נאַ־דרויף,
שטיי איך פאַר דיר אַצינד מיט געניגטן קאָפּ —

נישט נאָר מיין לעבן — דאָס גאַנצע פוילישע לאַנד
הענגט אויף דיין בליק איבער אַ תהומישן ראַנד,
אַראָפּצופאַלן ווי פון דיינע וויעס אַ טראָפּ —
— — — — — — — — — — — — — —

אזא פורים-שפיל ס׳איז דאס לעבן

(פורים׳דיקס היי־יאָר)

ס׳האָט די וועלט דאָס פנים זיך פאַרשוואַרצט,
און מיט מענטשליכן בלוט עס איינגעשמירט;
אַ געוואַלטיק „גלית־שפיל" אַזאַ,
זוי אַלע מאָל, ס׳ווערט ווידער אויפגעפירט:

עס קלינגט די שווערט, די געשליפענע,
פונ׳ם פאַנצער אַראָפּ גלאַנצן די קנעפּ!
אונטערן שריט, דעם גענאָגלטן,
אָפּגעהאַקטע, וואַלגערן זיך די קעפּ!!

באַלד מוז זיך באַווייזן ס׳פאַסטוכל,
מיט׳ן שטיינערל־שליידער אין זיין פויסט,
און אַ געטראָפענער ר׳וועט ליגן,
דער וואָס אָקאַרשט־אָ אַזוי זיך געגרויסט — —

אַזאַ פורים־שפיל ס׳איז דאָס לעבן,
יעדעס מאָל אַלט און אייביק אַזוי פריש —
ס׳איז דער גאַנצער כדור־הארץ
אַ שפּרייז אַזאַ — מהודו ועד כוש!

יאָ, פאַר אַ געפילט קרעפל־פלייש־קניש
נישט בלויז „גלית"—„חשורוש" אויפגעפירט!
ס׳האָט די וועלט דאָס פנים זיך פאַרשוואַרצט,
און מיט יידישן בלוט עס איינגעשמירט —

ס׳איז די אַלטע ־מאַסקע — דער המן,
ער האָט הייִ־יאָר אַ גרעבלעך קול נאָר בלויז ;
אָבער אויף דער תליה ר׳מוז הענגען,
וואָרעם אַזוי־אָ לאָזט דאָס שפּיל זיך אויס.

אָנגעשריבן ס׳איז לאַנג שוין דער טעקסט,
און נישט אויף אַ האָר ס׳קאָן אַנדערש נישט זיין,
וואָרעם וואָס פּאַר אַ שפּילן איז דאָס,
אַז קייגן גלית ס׳קאָן דוד נישט גיין ?

און וואָס פּאַר אַ מרדכי איז דאָס שוין,
אַז אויפ׳ן פּערד ער קריגט זיך נישט אַרויף ?
ס׳איז אַן עבירה,— בנאמנות !! —
אַז די בינע־פּאָרהאַנג הייבט זיך גאָר אויף —

פּורימדיקס

ווי יענעם פּאַרשוין דעמלט צווישן הודו ועד כוש
ווילט זיך בלייבן אומשטערבלעך עפּעס אַ ימח־שמו, —
כאָטש גיי שרייב אָן אַ גאַנצע פּאַרמעט מגילה,
נאָך יעדן אומגעלומפּערט פּאַרדריפּעטן שבת־גוי !

יענער אַן אגגי, אַן אייניקל פון אַן עמלק, —
דער עכטער טאַטע פון ויזתא אויך נאָך דאָצו !
עפּעס אַ קלייניקייט אַ המן בן המדתא,
און מית׳ן מלך אחשורוש אַ גאַנצער פּער־דו.

אָבער דער דאָ, אַ מיאוס׳ער מנוול, אַ שרץ,
אַ נודניק, אַ מעלה־גרה׳ניק — אַ קיי און שפּיי !
און גיי שרייב אַ גאַנצע מגילה אָן, אַ כשר׳ע, —
נאָר זאָל עס בזמן קרוב, שוין האַלטן דאָבויי !

אָ, וועט מען דאָס פּראַוון דעמלט אַ שמחת פּורים,
מיט געהאַקטן פלייש־קרעפּל און מיט געפּילטן קניש !
מילא, איז עס נישט אַזאַ געוואַלטיקער יחסן,
ווי יענער פּאַרשוין דאָרט, פון צווישן הודו און כוש.

ווי אונזער פּאַרגאָסן בלוט איצט אין די גאַסן,
וועט זיך דאָס גיסן דער שוימענדיקער וויין — —
און פּרייד און שמחה אין יעדער יידישער שטוב — — —
אָ, וועט דאָס אַן „עד דלא ידע" דעמלט זיין !

געדרוקט ביי י. נרודיצקי, 131־129 קאַוועל סטריט, לאָנדאָן, אינס.